

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุเป็นปัญหาสำคัญด้านสาธารณสุขทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนาโดยทั่วโลกพบมากถึง 100 ล้านคนและมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในประเทศสหรัฐอเมริกาพบผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุประมาณ 50 ล้านคน (Harsha & Bray, 2008) สำหรับประเทศไทยพบอัตราการรับบริการของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่แผนกผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยในทั่วประเทศสูงเป็นอันดับ 3 ของการมารับบริการทั้งหมดในปี พ.ศ. 2550 (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข, 2551) และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากอัตรา 86.5 ต่อประชากรแสนคนในปี พ.ศ. 2551 เป็น 1,230.2 ต่อประชากรแสนคนในปี พ.ศ. 2552 (สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2554) นอกจากนี้ยังพบสถิติผู้ป่วยในที่ได้รับการรักษาด้วยโรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุจังหวัดบุรีรัมย์ในปี พ.ศ. 2549 จากอัตรา 662 ต่อประชากรพันคนเพิ่มเป็น 1,036 ต่อประชากรพันคนในปี พ.ศ. 2552 (สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2554) และสอดคล้องกับสถิติการให้บริการของโรงพยาบาลโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่พบว่าผู้ป่วยนอกที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุจาก 358 ราย ในปี พ.ศ. 2550 เพิ่มเป็น 700 ราย ในปี พ.ศ. 2551 (งานเวชสถิติโรงพยาบาลโนนดินแดง, 2552)

โรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุเป็นโรคที่รักษาไม่หายขาดและต้องรักษาอย่างต่อเนื่องด้วยการควบคุมความดันโลหิตให้อยู่ตามเกณฑ์การรักษา แต่ถ้าผู้ป่วยไม่สามารถควบคุมความดันโลหิตได้จะทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนกับอวัยวะต่าง ๆ จนเกิดความพิการและเสียชีวิต โดยพบว่าผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงมากกว่าร้อยละ 80 มีภาวะแทรกซ้อน ได้แก่ โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคหลอดเลือดสมอง และโรคไตเรื้อรัง (ผ่องพรรณ อรุณแสง, 2551) จากสถิติสาธารณสุขพบผู้ป่วยตายด้วยโรคหลอดเลือดสมองจากสาเหตุของโรคความดันโลหิตสูงเพิ่มขึ้นจากอัตราร้อยละ 3.64 ในปี พ.ศ. 2550 เป็นร้อยละ 3.90 ในปี พ.ศ. 2551 (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข, 2551) รวมถึงพบภาวะแทรกซ้อนอื่น ๆ เช่น ภาวะกล้ามเนื้อหัวใจตาย อัมพาตจอประสาทตาเสื่อมและไตวาย ดังนั้นผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบ

สาเหตุจึงควรควบคุมความดันโลหิตให้อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม (สมาคมความดันโลหิตสูงแห่งประเทศไทย, 2551)

เป้าหมายของการรักษาโรคความดันโลหิตสูง คือการป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นกับระบบหัวใจและหลอดเลือดการรักษาโรคความดันโลหิตสูง ได้แก่ การรักษาโดยการใช้น้ำลดความดันโลหิตและการปรับเปลี่ยนแบบแผนการดำเนินชีวิตจากสถิติประเทศไทยพบผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่สามารถควบคุมความดันโลหิตได้ด้วยการรับประทานยาเพียงร้อยละ 10 - 15 เท่านั้น (สุรางคณา วุฒิสาร, 2549) ส่วนการปรับเปลี่ยนแบบแผนการดำเนินชีวิตได้แก่ การรับประทานยา การรับประทานอาหารเฉพาะโรค การงดสูบบุหรี่ การงดดื่มแอลกอฮอล์ การควบคุมความเครียด การมาพบแพทย์ตามนัดและการออกกำลังกาย จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง (Join National Committee [JNC], 2003) โดยเฉพาะผู้ป่วยความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุ ควรมีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการดำเนินชีวิตอย่างเคร่งครัด (สมาคมความดันโลหิตสูงแห่งประเทศไทย, 2551; JNC, 2003)

การศึกษาของ Friedman, Stuart, and Benson (1992) พบว่าผู้ป่วยที่สามารถปรับเปลี่ยนแบบแผนการดำเนินชีวิตได้ สามารถลดความดันซิสโตลิกได้ 10 - 15 มิลลิเมตรปรอทและลดความดันไดแอสโตลิกได้ 6 - 10 มิลลิเมตรปรอท และพบร้อยละ 20 - 25 ของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงระดับ 1 สามารถควบคุมความดันโลหิตให้ปกติได้ ถึงแม้ว่าการปรับเปลี่ยนแบบแผนการดำเนินชีวิตจะทำให้สามารถควบคุมความดันโลหิตสูงได้ดี แต่การศึกษาที่ผ่านมา พบว่าผู้ป่วยความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุ ยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนแบบแผนการดำเนินชีวิตได้ดีเท่าที่ควร จึงส่งผลให้ไม่สามารถควบคุมความดันโลหิตให้อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ โดยเฉพาะพฤติกรรมรับประทาน อาหาร และขาดการออกกำลังกาย (สุพรรณ ชูชื่น, 2547) เช่นการศึกษาของ สักคีนรินทร์ หลิมเจริญ (2549) พบว่าผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงมีพฤติกรรมรับประทานอาหารและการออกกำลังกายอยู่ในระดับต่ำซึ่งสอดคล้องกับปัญหาของโรงพยาบาล โนนดินแดง

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าการออกกำลังกายช่วยให้ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงสามารถควบคุมความดันโลหิตให้อยู่ในเกณฑ์การรักษาได้ โดยผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงควรออกกำลังกายให้ได้ประมาณวันละ 20 - 30 นาที อาจติดต่อกันโดยไม่มีพักหรือใช้การสะสมเวลารวมให้ได้ 30 นาทีในหนึ่งวันและมีความหนักระดับปานกลาง (ปิยะนุช รักพาณิชย์, 2546; เสก อภัยรานูเคราะห์, 2545; Tully, Cupples, Chan, McIade & Young, 2005) ซึ่งการเดินเร็วเป็นวิธีการออกกำลังกายที่สอดคล้องกับแนวทางดังกล่าวโดยช่วยให้ระบบหัวใจและหลอดเลือดทำงานได้ดีขึ้นช่วยให้มีการหลั่งสารเอ็นโดฟินทำให้ลดการทำงานของระบบประสาทซิมพาเทติกและ

ทำให้หลอดเลือดมีความยืดหยุ่น ลดแรงต้านทานภายในหลอดเลือดช่วยในการไหลเวียนเลือดไปเลี้ยงอวัยวะต่าง ๆ ดีขึ้น (ดำรง กิจกุล, 2547; American College of Sport Medicine [ACSM], 2000) ซึ่งทำให้ระดับความดันซิสโตลิกและความดันไดแอสโตลิกลดลง (Whelton, Chin, Xin, & He, 2002) จากการศึกษาของ อาทิตยา วงสาพาน (2549) พบว่าการออกกำลังกายด้วยวิธีการเดินเร็ว ร่วมกับการสนับสนุนทางสังคม สามารถลดความดันโลหิตในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) การศึกษาของ จิตราภรณ์ ชูรี (2547) พบว่าการออกกำลังกายด้วยการเดินเร็วในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง สามารถลดระดับความดันโลหิตแดงเฉลี่ยลงได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และการศึกษาของ Tully et al. (2005) และ Lee, Arthur, and Avis (2007) พบว่าการเดินเร็วในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง สามารถลดระดับความดันโลหิตได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

ส่วนการรับประทานอาหารที่เหมาะสมกับผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง JNC (2003) แนะนำให้ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงรับประทานอาหาร เพื่อควบคุมความดันโลหิตสูงที่เรียกว่า Dietary Approaches to Stop Hypertension [DASH] ซึ่งประกอบด้วย อาหารประเภทผัก ผลไม้และลดอาหารไขมันสูง ร่วมกับการลดปริมาณเกลือโซเดียม ซึ่งการรับประทานอาหารแบบ DASH สามารถลดความดันโลหิตได้ 8 - 14 มิลลิเมตรปรอท จากการศึกษาของ Volimer, Stevens, Svetkey, Lien, and Champagne (2008) พบว่าหลังผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงรับประทานอาหารแบบ DASH ระยะเวลา 12 สัปดาห์ พบว่า สามารถลดความดันโลหิตขณะพักได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และการศึกษาของ Moore, Conlin, Ard, and Svetkey (2001) พบว่าการรับประทานอาหารแบบ DASH ระยะเวลา 12 สัปดาห์ สามารถลดความดันซิสโตลิกได้ประมาณ 11.8 มิลลิเมตรปรอท

นอกจากนั้นจากการทบทวนแนวทางการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่ผ่านมา พบว่าการให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติพฤติกรรมดูแลตนเองเพียงอย่างเดียว ยังไม่เพียงพอที่จะช่วยให้ผู้ป่วยสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้สำเร็จถึงแม้ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุ จะมีความรู้ในการปฏิบัติพฤติกรรมดูแลตนเองเป็นอย่างดี แต่ด้านการปฏิบัติพฤติกรรมดูแลตนเอง พบว่าผู้ป่วยไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง ส่วนหนึ่งอาจมาจากผู้ป่วยไม่ให้ความสำคัญในการปฏิบัติกิจกรรม รวมถึงความเคยชินในการปฏิบัติตามวิถีชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจของกระทรวงสาธารณสุข (กองสุขศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข, 2546) พบ 2 ใน 3 ของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงแม้ว่ามีความรู้เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงอยู่ในระดับดีแต่ปฏิบัติพฤติกรรมได้ในระดับปานกลางนอกจากนี้พบแนวทางในการช่วยให้ผู้ป่วยสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ โดยการให้ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงได้เรียนรู้จากบุคคลที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันพร้อมทั้งการเปิดโอกาสให้ผู้ป่วยได้ซักถาม

และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันช่วยให้ผู้ป่วยสามารถปฏิบัติพฤติกรรมได้สำเร็จ เพราะทำให้ผู้ป่วยได้เห็นแนวทางที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ชัดเจน (สุพรรณรัตน์ ชีวโส, 2547)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การเล่าเรื่อง (Story telling) สามารถช่วยให้ผู้ป่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้สำเร็จ เนื่องจากการที่ผู้ป่วยได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของบุคคลอื่น ช่วยให้ผู้ป่วยมีความเข้าใจในการปฏิบัติพฤติกรรมที่ง่ายขึ้น พร้อมทั้งเกิดการเรียนรู้โดยการวิเคราะห์และค้นหาความจริงจากประสบการณ์ชีวิตที่แตกต่างกันซึ่งช่วยให้ผู้ป่วยเกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่หลากหลายการเล่าเรื่องช่วยให้สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันจนทำให้เกิดการพัฒนาความคิด เกิดการเรียนรู้และเพิ่มพูนความรู้ของสมาชิกให้กว้างขวางขึ้น (Snyder, 1992) การเล่าเรื่องยังช่วยให้ผู้ป่วยได้คิดและวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยใช้ประสบการณ์ของผู้อื่นมาผสมผสานกับความรู้ใหม่ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองและกลุ่มยังช่วยชักจูงใจให้ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้สำเร็จ (นงลักษณ์กัญญา มงคล, 2007; Serrat, 2008)

การศึกษาของ Liehr et al. (2006) พบว่า ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่เข้าร่วมโปรแกรมปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตโดยให้ความรู้เรื่องการออกกำลังกายและการรับประทานอาหาร ได้แก่ การรับประทานผัก ผลไม้ หลีกเลี่ยงการบริโภคโซเดียมและลดอาหารที่มีไขมันสูงพร้อมทั้งให้ผู้ป่วยจดบันทึกอาการแสดงเมื่อมีภาวะความดันโลหิตสูง รวมถึงแนวทางป้องกันและแก้ไข จากนั้นนำประสบการณ์ที่ปฏิบัติตามเล่าให้กับสมาชิกภายในกลุ่มฟังและร่วมกันอภิปราย พบว่า ภายหลังจาก 8 สัปดาห์ ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่เข้าร่วมโปรแกรมสามารถปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตและลดความดันซิสโตลิกและความดันไดแอสโตลิกได้อย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับการศึกษาของ Greenhalgh, Collard, and Begum (2005) และดวงปริดา เรื่องทิพย์ (2552) ได้นำเทคนิคการเล่าเรื่องไปใช้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในผู้ป่วยเบาหวาน พบว่าทำให้ผู้ป่วยมีความรู้และปฏิบัติตัวเกี่ยวกับโรคเบาหวานดีขึ้น และสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมดูแลตัวเองทำสูงขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดังนั้นในการศึกษานี้ผู้วิจัยจึงนำการเล่าเรื่องมาประยุกต์ใช้ในการสร้างโปรแกรมการเล่าเรื่อง ประกอบด้วย กลุ่มเล่าเรื่อง การให้ความรู้และการสาธิตและการฝึกทักษะเกี่ยวกับพฤติกรรมเดินเร็ว และพฤติกรรมรับประทานอาหารเช้า มาใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุ เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถควบคุมความดันโลหิตให้อยู่ในเกณฑ์การรักษาได้

คำถามการวิจัย

การเล่าเรื่องทำให้ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุ เปลี่ยนพฤติกรรม การเดินเร็ว พฤติกรรมการรับประทานอาหารและลดความดันโลหิตในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุได้หรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรม การเดินเร็วของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุ หลังเข้าร่วมการเล่าเรื่อง ระหว่างกลุ่มที่เข้าร่วมการเล่าเรื่องกับกลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการรับประทานอาหารของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุ หลังเข้าร่วมการเล่าเรื่อง ระหว่างกลุ่มที่เข้าร่วมการเล่าเรื่องกับกลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ
3. เพื่อเปรียบเทียบความดันโลหิตของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุ หลังเข้าร่วมการเล่าเรื่อง ระหว่างกลุ่มที่เข้าร่วมการเล่าเรื่องกับกลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุที่เข้าร่วมการเล่าเรื่อง ภายหลังจากเข้าร่วมการเล่าเรื่องมีพฤติกรรม การเดินเร็วดีกว่ากลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ
2. ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุที่เข้าร่วมการเล่าเรื่อง ภายหลังจากเข้าร่วมการเล่าเรื่องมีพฤติกรรมการรับประทานอาหารดีกว่ากลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ
3. ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุที่เข้าร่วมการเล่าเรื่อง ภายหลังจากเข้าร่วมการเล่าเรื่องสามารถลดความดันโลหิตสูงดีกว่ากลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ

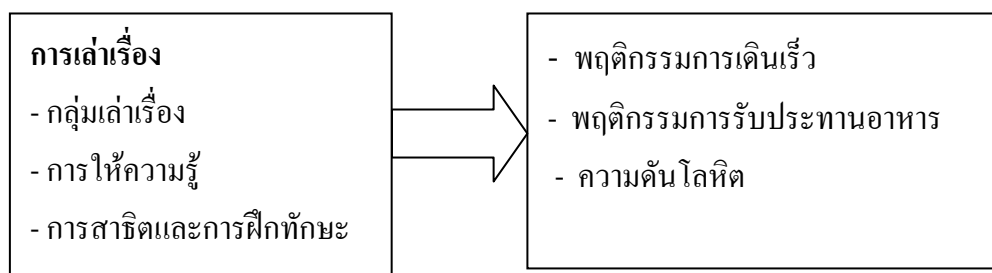
กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำ การเล่าเรื่องของ Snyder (1992) ซึ่งเป็นแนวคิดการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ของผู้เคยประสบผลสำเร็จนำมาเล่าเพื่อให้ผู้อื่นได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ร่วมกัน โดยการวิเคราะห์และค้นหาความจริงจากประสบการณ์ การเล่าเรื่องเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้ป่วยสามารถหาแนวทางแก้ไขปัญหาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่นและยังช่วยส่งเสริมให้ผู้ป่วยเข้าใจสถานการณ์ด้วยการผูกโยงเรื่องราวออกจากรายการเล่าเรื่อง ช่วยให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์และความรู้สึกร่วมได้ (Pink, 2005) โดยเน้นให้ผู้ป่วยบอกเล่าเรื่องราว

ประสบการณ์ความสำเร็จของตนให้ผู้อื่นได้เรียนรู้ การเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันมีอิทธิพลทำให้ผู้ป่วยเกิดแรงจูงใจและเชื่อมั่นในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของตนให้ประสบผลสำเร็จ รวมทั้งสนับสนุนให้ผู้ป่วยเกิดความมั่นใจและเพิ่มความพยายามที่จะปฏิบัติตามพฤติกรรมให้สำเร็จ (สุภารัตน์ คลื่นแก้ว, 2552)

การที่ทำให้กลุ่มสามารถดำเนินการเล่าเรื่องให้สำเร็จนั้น สมาชิกกลุ่มต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการควบคุมความดันโลหิตเป็นอย่างดี ดังนั้นการให้ความรู้ในการควบคุมความดันโลหิต โดยเฉพาะความรู้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมารับประทานอาหารและพฤติกรรมออกกำลังกาย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเดินเร็วเป็นการออกกำลังกายเพื่อควบคุมความดันโลหิตให้อยู่ในเกณฑ์การรักษาและป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อนการเดินเร็วและการรับประทานอาหารเฉพาะโรคจะช่วยให้การทำหน้าที่ของระบบหัวใจและการไหลเวียนเลือดดีขึ้น ร่างกายจะปรับตัวโดยการเปลี่ยนแปลงในระดับสรีระวิทยาของหัวใจและหลอดเลือดมีการเพิ่มขึ้นของ Arterial compliance ลดการทำงานของระบบประสาท Sympathetic และทำให้มีการหลั่งฮอร์โมนที่มีผลต่อการจับโซเดียมและปัสสาวะส่งผลให้ความดันโลหิตลดลง (ACSM, 2000; American Heart Association [AHA], 2000; JNC, 2003; Kaplan, 2006)

การผนวกความรู้เรื่องการเดินเร็วและการรับประทานอาหารเฉพาะโรครวมถึงการสาธิตและฝึกปฏิบัติช่วยให้ผู้ป่วยมีความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติพฤติกรรม และช่วยให้ผู้ป่วยมีทักษะในการปฏิบัติพฤติกรรมจนเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติพฤติกรรมการเดินเร็วและพฤติกรรมมารับประทานอาหารเฉพาะโรคเมื่อได้เรียนรู้จากประสบการณ์จากผู้อื่น โดยการเล่าเรื่องและลองปฏิบัติพฤติกรรมทำให้ผู้ป่วยเห็นผลดีของปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมารับประทานอาหารและพฤติกรรมการเดินเร็ว จึงส่งผลให้ผู้ป่วยสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างต่อเนื่องและควบคุมความดันโลหิตสูงได้ในที่สุด (นงลักษณ์ภิญโญมงคล, 2007; ดวงปริดา เรื่องทิพย์, 2552; Greenhalgh et al., 2005; Serrat, 2008) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาผลของการเล่าเรื่องต่อพฤติกรรมการเดินเร็ว พฤติกรรมการรับประทานอาหารและความดันโลหิต ของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุ ระดับ 1 ที่มารับการรักษาที่คลินิกโรคความดันโลหิตสูง ณ ศูนย์สุขภาพชุมชนโนนดินแดง และศูนย์สุขภาพชุมชนลำนางรอง อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 60 ราย ระหว่างเดือน ตุลาคม – ธันวาคม 2553

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุระดับ 1 หมายถึง ผู้ที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุ โดยมีระดับความดันโลหิตซิสโตลิก ระหว่าง 140 - 159 มิลลิเมตรปรอท และระดับความดันไดแอสโตลิกระหว่าง 90 - 99 มิลลิเมตรปรอท

ความดันโลหิต หมายถึง แรงดันที่เกิดจากหัวใจบีบตัวส่งเลือดไปทั่วร่างกาย โดยความดันสูงสุดที่เกิดจากการบีบตัวของหัวใจเรียกว่า ความดันซิสโตลิก และความดันต่ำสุดเรียกว่า ความดันไดแอสโตลิกสามารถวัดค่าด้วยเครื่องวัดความดันโลหิต ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องวัดความดันโลหิตแบบปรอทอัตโนมัติ (Automatic) ยี่ห้อ ALP K2 รุ่น DM - 3000 โดยให้ผู้ป่วยนั่งพักอย่างน้อย 5 นาที ก่อนทำการวัดความดันโลหิตวัดอย่างน้อย 2 ครั้งห่างกัน 10 นาทีโดยใช้ค่าความดันซิสโตลิกและความดันไดแอสโตลิก ที่ใกล้เคียงกันไม่เกิน 2 มิลลิเมตรปรอท

พฤติกรรมการเดินเร็ว หมายถึง การเคลื่อนไหวด้วยการก้าวเท้ายาว ๆ ค่อนข้างเร็ว ประมาณ 100 - 130 ก้าว/ นาที โดยมีกระบวนการ ประกอบด้วย ระยะเวลาอบอุ่นร่างกาย (Warm up) ใช้เวลาประมาณ 5 นาที ระยะเวลาออกกำลังกาย (Exercise) ใช้การเดินเร็วโดยเริ่มเดินช้า ๆ ในช่วงเวลาที่สั้นก่อน แล้วจึงเพิ่มความเร็วใช้เวลาประมาณ 30 นาที ระยะเวลาผ่อนคลายกล้ามเนื้อ (Cool down) ใช้เวลาประมาณ 5 นาที โดยจะเดินช้าลงจนสิ้นสุดการออกกำลังกาย การวิจัยครั้งนี้ประเมินพฤติกรรม การเดินเร็ว โดยใช้แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมการเดินเร็ว ซึ่งคัดแปลงจากแบบสัมภาษณ์การออกกำลังกายของผู้ป่วยภาวะสมองขาดเลือดชั่วคราวที่มีภาวะความดันโลหิตสูงของ วิรวรรณ จันทมูล (2551)

พฤติกรรมการรับประทานอาหาร หมายถึง การปฏิบัติของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง เกี่ยวกับการรับประทานอาหารให้เหมาะสมกับโรค ประกอบด้วย 1) การเลือกซื้ออาหาร เช่น เครื่องปรุงรส และการเลือกซื้อผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ 2) การปรุงอาหาร เช่น การปรุงอาหารโดยลดอาหารจำพวกน้ำมันมะพร้าว น้ำมันจากสัตว์ กะทิ และลดการปรุงอาหารด้วยกะปิ เกลือ เต้าเจี้ยว

และซูปก้อนหรือซูปผง 3) การเลือกรับประทานอาหารที่เหมาะสมโดยเน้นข้าว เนื้อสัตว์ ผักและผลไม้ หลีกเลี่ยงเนื้อแดงน้ำตาลการวิจัยครั้งนี้ประเมินพฤติกรรมการรับประทานอาหาร โดยใช้แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมการรับประทานอาหารของผู้ป่วยความดันโลหิตสูงของ อรุณดา นางแย้ม (2550)

การเล่าเรื่อง หมายถึง โปรแกรมการเล่าเรื่องที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสำหรับผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุประกอบด้วย การให้ความรู้ การสาธิตและการฝึกทักษะและกลุ่มเล่าเรื่องเพื่อให้ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุได้เล่าถึงประสบการณ์ที่เคยประสบผลสำเร็จโดยกำหนดให้ผู้เล่าสื่อสารเรื่องราวออกมาเป็นคำพูด และผู้ร่วมกลุ่มเล่าเรื่องร่วมแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมีพยาบาลวิชาชีพเป็นผู้สนับสนุนและช่วยให้กลุ่มดำเนินไปด้วยดี

การพยาบาลตามปกติ หมายถึง กิจกรรมที่ทีมสุขภาพปฏิบัติต่อผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุ ตามวิธีของสถานบริการศูนย์สุขภาพชุมชนโนนดินแดง ได้แก่ การให้ความรู้ในการดูแลตนเองเรื่องการรับประทานอาหาร การรับประทานยา การมาตรวจตามนัด การงดดื่มกาแฟหรือแอลกอฮอล์และฝีกออกกำลังกายด้วยท่าฤาษีตัดต้น ขณะรอพบแพทย์เพื่อตรวจรักษา